

Karel Schrotz:

K SJEDNOCENÍ PRÁVNÍCH ŘÁDŮ, ZEJMÉNA SE ZŘETELEM KE SLOVENSKU.

Poslední dobou projevuje se úsilí po urychlení sjednocení práva u nás. Jest to zřetelným dokladem toho, že se počíná na povolaných místech i v nejširší veřejnosti konečně chápat nesmírný význam tohoto sjednocení. Není bez zajímavosti, že počiny vycházejí nejdůrazněji z právní oblasti slovenské — memorandum právnické university slovenské a v blízkých dnech sjezd právníků v Bratislavě, věnovaný tomuto problému a svolávaný Právnickou jednotou slovenskou. Z toho jasně plyne, že i právníci na Slovensku uznávají potřebu, pokud možno brzkého sjednocení obou právních řádů, ač při tom počítati musí se změnou svého práva. O problému tohoto sjednocení napsal jsem stať v Poctě k Milotovým šedesátinám. Význam sjednocení jest tu nastíněn, a to význam, spočívající v získání pevného základu pro vybudování hospodářského i právního styku příslušníků obou právních oblastí, urychlení sloučení obou složek v jediný pevný celek, odstranění kolísí mezi oběma právními řády, snadnější přístupnost právních předpisů a zjednodušení veřejné správy. Další nikoli nepodstatnou výhodou takového sjednocení jistě bude i v rámci každého z obou právních řádů, že spousty předpisů, týkající se jednotlivého úseku, vzniklé během dlouhého času, budou systematicky vtěleny do jednoho celku a že právo i tam, kde dosud kodifikováno není, stane se právem psaným, čímž jistě zvýší se i právní jistota a že občanstvu dostane se autentických textů předpisů v jazyce státním. Obojí poslední má zejména nesmírný význam právě pro oblast práva slovenského. Sjednocení přivodí i odloučení od stejných právních řádů cizích, sesílí vědomí občana o příslušnosti k celku a umožní cestu k uskutečnění zásady rovnakého nakládání s každým občanem před zákonem.

Poukazuje se k tomu, že to u nás s tím sjednocováním dlouho trvá. Poukazuje na to, že v jiných státech byla provedena rychleji, není spravedlivým. Bylo tomu jen tam, kde mohly býti zákony prostě nadekretovány, což u nás možno není. V ostatních státech to vážne stejně. Ve shora zmíněné stati uvedl jsem příčiny pomalého postupu, zde bych z nich zdůraznil dvě, a to, že jsme státem demokratickým, nutno tudíž dříve, než může dojiti ku předpisu, vyrovnati všechny křížící se zájmy všech účastněných vrstev, k čemuž přistupuje často obtížné vyrovnávání křížících se předpisů obou právních řádů. Obojí samo o sobě již vynucuje pomalejší postup, který má zase výhodu důkladnějšího zpracování látky.

Nelze nepoukázati ještě na jednu cennou stránku pomalého postupu. Poměry po válce byly mimořádné a pomalu, velmi pomalu dochází k jich stabilisaci. Nové zákony mají býti budovány sub specie aeternitatis, míti tedy povahu, pokud možno trvalou a býti uzpůsobeny poměrům pravidelným. Zákony, které by byly vznikly za poměrů mimořádných, byly by vyžadovaly stálých opětovných doplňků a změn, což by ani jistotě právní ani legislativním pracím nebylo zdrávo.

I k otázce urychlení dlužno přistupovati s náležitou opatrností. Urychlení ano, ale nikoli z jednoho extrému do druhého, nikoli tedy překotnost na újmu věci. Ostatně naléhavost sjednocení není všude stejná. Tak jsou v obou právních oblastech předpisy vyhovující, bez vážných vzájemných kolísí. Takové možno při sjednocování odsunouti až do řady

druhé. Stejně jest tomu v poměru práva materiálního ku právu formálnímu. I při jednotném právu materiálním musí často soudce a úřad svému rozhodování položit za základ předpis cizí, nebo jiný než dnes platící a nikde to nenaráží, proti čemuž různost práva formálního působí vždy větší obtíže a nerovnosti i pro právo materiální. Dával bych proto při urychlení sjednocování přednost právu formálnímu před oním práva materiálního. Při tom jest dále uvážiti, že každý nový zákon potřebuje svůj čas, aby občan, soudce a úředník, který se má jím řídit, si ho dokonale osvojil, tedy vyžaduje zejména na soudci a úředníku mimořádné vypětí sil, tedy výkon, který při plném jich jinakém zatížení a často i přetížení sám o sobě může vážně ohrozit provoz řádné funkce onoho státního orgánu. Nahrnouti naráz nebo v poměrně krátké době za sebou takovýchto prací mnoho, mohlo by přivodit ve státní správě nikoli zlepšení, ale i katastrofu.

Zmíniti jest se i o poměru mezi právem slovenským a českým. Tu podle mého pojetí má platiti zásada, ne proto, že jde o předpis český nebo o předpis slovenský, má býti takový předpis položen za základ předpisu novému, ale jest zkoumati, který předpis z obou více vyhovuje právnímu citu i hospodářské potřebě většiny občanů ve státě, demokracii a aekvitě. Při tom systém a otázka, který zákon formálně jest základem novému předpisu, jest jistě věcí jen podružnou. Vždy však doporučuje se úzká spolupráce příslušníků obou právních řádů, tak, aby ani jedni ani druhí neměli pocitu, že bylo jednáno o nich bez nich. To platí pro práce již dnes, ale tím více pro urychlení prací, když již dnes z velmi vážné strany ze Slovenska ozvala se obava, že bude při urychlené unifikaci převzato právo větším dílem slovenské.

Při náležitém proniknutí problému sjednocovacího a zejména při dobré vůli všech zúčastněných činitelů lze sjednocovací postup podstatně urychlit. Ostatně na tomto poli nebylo vykonáno tak málo, jak se zda. Jsou připravena a i zákonodárným sborům částečně již předložena veliká a významná díla, jako zejména občanský zákoník a civilní soudní řád, jež jsou dokladem a výsledkem veliké, poctivé legislativní práce.

Jest ještě uvést, že jednou z největších nesnází dosavadního nesjednoceného stavu jest nepřehlednost množství předpisů a jich nepřístupnost vzhledem k tomu, že nalézají se v nejrůznějších sbírkách a psány jsou v jazyce cizím, jakož i jich částečná nekodifikovanost.

Obtížím těm snaženo se odpomoci jednak pořizováním přehledu předpisů těch, jednak zejména v poslední době voláno po republikaci předpisů v jazyku státním. Zejména poslední způsob by byl jistě žádoucím. Jest sice namítáno, že republikace jest s to zdržeti práce unifikační. Než nemusí tomu tak býti při náležité úpravě technické. Samozřejmě, že k republikaci by nedošlo tam, kde bylo by lze očekávati brzké sjednocení a že by i tu platila maxima, že by předem byly republikovány předpisy důležitější a v praxi více užívané. Vzhledem pak k tomu, že i při největším urychlení prací sjednocovacích potrvá při značném počtu předpisů sjednocování jistě ještě drahnou dobu, měla by taková republikace veliký praktický význam a splnila by jistě své poslání.

Účelem sjezdu jest pracovati o urychlení sjednocení práva. Za tím účelem chce hledati a poukázati především na příčiny, které toto sjednocení brzdí a hledati a navrhnouti cesty, kterými by se dalo urychlení uskutečnit. Splní-li tento úkol, vykoná záslužný čin o stát.